

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת כי-תבוא | תשפ"ה | גיליון 61

אני בינוני, האם באמת
כיף לי להיות צדיק?
שו"ת בעבודת ה'

עמוד 18

גם הקב"ה בונה על כך
שיהיה לנו שמחת תורה
אחרי הימים הנוראים
וגילו ברעדה

עמוד 16

כיצד נכניע את האיסלאם
על ידי לימוד תורה?
תיקון תפיסת האמונה
באל אחד

עמוד 8

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים!

העלון הפעם יצא קצר מהרגיל, אך אנו מקווים שכבר הספקתם לקבל את הקונטרס החדש על עבודת חודש אלול "קול דודי דופק" חלק א', וממילא אתם שקועים בלימוד והפנמת האמור בו (מי שלא הגיע לידיו הקונטרס, יכול לקבלו בכתובת מייל המופיעה למטה).

המאמר הראשון בעלון זה "תכלה שנה וקללותיה", הוא על ההתייחסות לקללות שבפרשה.

המאמר השני "תיקון תפיסת האמונה באל אחד" הוא מאמר שנכתב לאחרונה בהקשר המלחמה המתמשכת באיסלאם ולדיונים סביב חוק הגיוס.

המאמר השלישי "ה' ועם ישראל – אב ובן, מלך ועבדים או איש ואשה?" הוא תשובה לשאלה (ששאל אחד החברים) על שינוי המשלים ביחס לקשר בין הקב"ה ועם ישראל.

המאמר הרביעי "וגילו ברעדה" הוא על היחס המתוק ליראה של הימים הנוראים.

ולבסוף שו"ת משיבת דורשי יחודך, על כמה שאלות יסודיות בעבודת ה'.

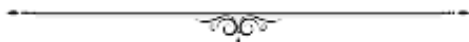
שבת שלום ומבורך, המערכת

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 – יוסף חיים

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149

תכלה שנה וקללותיה

פרשתינו היא פרשת 'הברכה והקללה'. בתחילת הפרשה בני ישראל מצווים לעשות את מעמד הברכה והקללה בין הר גריזים להר עיבל כאשר הם נכנסים לארץ, ובהמשך הפרשה ה' כורת עם בני ישראל ברית, שאם הם ישמרו את מצוותיו יבואו עליהם ברכות, ואם הם לא ישמרו, אז חס ושלום יבוא להם להיפך.

אלא שגם בחלק הראשון של הפרשה וגם בחלק השני של הפרשה מודגש דווקא הצד שאינו הצד של הברכה: במעמד הברכה והקללה התורה מפרטת רק את ה'ארורים' שצריך לומר, ובצד של ה'ברוכים' עלינו להבין לבד מה אומרים, ובחלק השני של הפרשה, החלק של הברית, יש מיעוט של ברכות וריבוי גדול (תשעים ושמונה) של קללות.

למה התורה ממעיטה בצד של הברכות ומדגישה דווקא את הצד השני?

המציאות היא ממשית?

לפרשת כי תבוא יש קביעות מיוחדת: חכמינו אמרו (מגילה לא): שהפרשה שלנו צריכה להיות דווקא לפני ראש השנה, על מנת שיתקיים בנו "תכלה שנה וקללותיה". כלומר חכמינו רוצים שהדברים הלא טובים יישארו בשנה החולפת, ונוכל להתברך בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

אלא שמה שחכמינו רוצים שהדברים הלא טובים יישארו בשנה החולפת, רק מגדיל את השאלה שנשאלה בפתיחה: למה התורה מדגישה את החלק של הדברים הלא טובים, ולא את החלק של הברכות?

התשובה לכך היא שמצד ה' תמיד הכל טוב, והכל רק ברכות ולא קללות. אצל ה' כל מה שקורה בעולם זה חלק מהתענוג שלו, והעולם לא 'מכניס אותו' למקום לא טוב שהוא לא רוצה בו. אין הכוונה כמובן שה' נמצא מחוץ לעולם, ולכן הקשיים של העולם לא כל כך מפריעים לו, שהרי אין דבר שהוא חוץ לה, וה' נמצא

בכל מקום, והכל חלק ממנו. הכוונה היא שמצד ה' כל מה שקורה זה מה שהוא רוצה ויש לו ממנו תענוג, שהרי הוא עושה אותו והוא נוכח בו, ולא קורה שום דבר שהוא לא חלק מהתענוג שלו.

לעומת זאת מצד החוויה שלנו, מצד איך שאנחנו מתייחסים למציאות – המציאות היא רחוקה מה', ולא גלוי בה התענוג של ה' ממנה.

אם כן, מצד ה' הטוב הוא ממשי, והקשיים הם לא ממשיים, ולעומת זאת אנחנו חווים, באופן יחסי, את הקשיים כממשיים יותר מאשר את הטוב. שכן אנחנו חווים את הצרכים הקיומיים שלנו, כמו אוכל ומקום לגור וכו' כקריטיים, כדברים שהמציאות שלנו תלויה בהם. לעומת זאת את הטוב אנחנו לא חווים כדבר שהמציאות שלנו תלויה בו, אלא כדבר שיכול להיות ויכול שלא להיות. ממילא גם כאשר אנחנו זוכים לטוב, אנחנו לא מתייחסים אליו כאל דבר קריטי וממשי, כמו המציאות שלנו.

ה' מסתכל בראש שלנו

אם ה' היה מדגיש את החלק הטוב שבמציאות ואת ההתייחסות לחלק הטוב – הוא בעצם היה מתייחס למציאות מצד איך שהוא מסתכל עליה, ולא מתייחס לצורת ההסתכלות שלנו על המציאות. לכן ה' מדגיש דווקא את החלק הלא טוב שבמציאות, ואת ההתייחסות לחלק הלא טוב, כי מעניין אותו מאוד העולם כפי שהוא נראה בעיניים שלנו, וכפי שאנחנו חיים אותו.

למה הדבר דומה? לאדם שבוחר להתנהג בצורה לא טובה, ויש לו חבר שכל הזמן אומר לו "אני יודע שבפנים אתה טוב, אני יודע שההתנהגות שלך לא מבטאת אותך, אני יודע שאתה בכלל לא רוצה את הדרך שבה בחרת וכו'". בהתייחסות כזו החבר מתעלם מהבחירה של האדם, ומתייחס אליו כאילו מה שהוא בחר כלל לא משמעותי לו, ובכך הוא בעצם מתעלם מהאישיות שלו, ולא מוכן להתייחס אליה¹.

כלומר שהאדם ימשיך יותר ויותר בדרך הלא טובה שלו, על מנת להוכיח שזה כן מה שהוא רוצה ומה שמבטא אותו

¹ דרך אגב: צורת ההתייחסות כזו עלולה לגרום להשלכה הפוכה ממה שהחבר רוצה,

ה' רוצה להדגיש שמעניין אותו מאוד העולם הזה, ואותו הוא רוצה. אף על פי שבעולם הבא גלוי התענוג של ה', כמו שאמרו חכמינו "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה", ה' רוצה את העולם הזה, שבו גלויה הבחירה שלנו בו, כמו שהמשיכו חכמינו ואמרו "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא". לכן ה' מדגיש את ההתייחסות שלו לחלק הלא טוב של המציאות, לחלק של העולם הזה, על מנת לומר שמעניין אותו מאוד צורת ההסתכלות שלנו, וממילא הבחירה שלנו. אם עשינו משהו לא טוב, שנבע מהתפיסה שלנו את המציאות בעולם הזה – זה מאוד מעניין אותו, והוא לא אומר "אני יודע שזה לא מבטא אותכם" וכדומה.

למה שמחים בראש השנה?

זוהי גם הסיבה שאנחנו מחכים ומצפים לראש השנה, אף על פי שראש השנה הוא יום דין. בדרך כלל כאשר לאדם יש משפט, הוא היה מעדיף שהוא לא יתקיים, אבל אנחנו מאוד רוצים שיבוא ראש השנה, למרות שהוא יום דין, ומברכים עליו 'שהחיינו', ושמחים בו במאכל ובמשתה כמו יום טוב:

ה' היה יכול לברוא עולם שמממש בגלוי את התענוג שלו, כמו העולם הבא. אבל ה' החליט לא לעשות זאת, אלא לתלות את התענוג שלו בנו, במעשים וברצונות שלנו. הוא מתייחס למציאות שלנו, ודן אותה, מה במציאות שלנו מממש את התענוג שלו, ומה לא. מה שעושה לה' תענוג זה הזכויות, ומה שלא עושה לה' תענוג זה החלק אותו ה' לא רוצה, וה' דן אותנו ובודק, מה במציאות שלנו מגלה את התענוג שלו, ומה לא.

לכן אף על פי שראש השנה הוא יום דין, אנחנו גם שמחים בו – "וגילו ברעדה". אנחנו שמחים על כך שיש לנו הזדמנות להיות ברעדה, ולחוש שה' מתייחס למציאות שלנו ודן אותה.

לפי זה, הביטוי "תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה" פירושו שמה ש"תחל שנה וברכותיה" זה על ידי כך ש"תכלה שנה וקללותיה" (ואכן אצל חכמינו

מופיע רק החלק הראשון של הביטוי, "תכלה שנה וקללותיה"². אנחנו קוראים את הקללות שכתובות בפרשת כי תבוא, ועל ידי כך מתחדש שוב שה' מאוד רוצה אותנו, ותולה את התענוג שלו בנו.

רוצה לקרוא
עוד?

נהנית?

מגוון חוברות של הרב למכירה בנושאים
שונים באתר ישיבת עוד יוסף חי או בטלפון

058-5277247

² לשון זו נוספה בפיוט "אחות קטנה" (הנדפס בכמה מחזורים בתפלת ראש השנה).

תיקון תפיסת האמונה באל אחד

כאשר התורה מספרת על בריאת האדם, היא אומרת כי הוא נברא ב"צלם אלהים". ייחודיותו של האדם היא ביכולת שלו להכיר את ה' ולהיות עמו בתקשורת. כדי להבין את טיבה של תקשורת זו, ניתן להשוות אותה לסוגי הקשרים הקיימים בין בני אדם. ישנם קשרים רדודים שאינם פונים אל האישיות, בדומה קצת לקשר בין בעלי חיים המגיבים זה לזה אך אינם מדברים. לעומתם, קיימת תקשורת אנושית מפותחת, ששמה דגש על הבנה מעמיקה של רצון הזולת ועל פנייה אישית בדיבור ישיר.

באופן דומה, כך גם מול ה'. יכול להתקיים קשר בסיסי, שעיקרו הוא חוסר התעלמות מנוכחותו, אך הוא אינו מתפתח לקשר של ממש. לחלופין, יכול להתפתח קשר אמיתי, העוסק בבירור מתמיד של רצון ה' ומתאפיין בדיבור הדדי. במהלך ההיסטוריה, צורת הקשר של האנושות עם ה' נטתה להישאר ברמה הרדודה, מכיוון שהדגש לא היה על פיתוח קשר אישי אלא בעיקר על הישרדות ותגובה לנוכחותו.

התורה מספרת שלפני שה' נתן את התורה לעם ישראל, עם ישראל אמרו "נעשה ונשמע", כלומר שהם הביעו את רצונם בקשר אמיתי ומפותח – קשר שבו הם רוצים לשמוע מה ה' רוצה מהם, והם מצדם, יפנו אליו ויבקשו את רצונם ממנו. כעת, כשהאנושות מתפתחת ומגיעה לבשלות, עליה לפתח את הקשר שלה עם ה' כמו הקשר של עם ישראל שרק הוא הקשר הרצוי בין האנושות לבין ה'.

כדי להבין טוב את הטעות של הקשרים הלא נכונים עם ה' עד היום, נסתכל על ארבע התפיסות השגויות העיקריות: אלילות, כפירה, נצרות, איסלם.

שלב ראשון: הפחד, ההיגיון והזלזול באלוהות

בראשית דרכה, עמדה האנושות קטנה וחסרת אונים מול איתני הטבע. סופות, רעידות אדמה, שיטפונות הצורך הקיומי בהשגת מזון והשרדות – כל אלה ועוד עוררו אצל האדם פחד מן העתיד לבוא. הדבר דומה לתלמיד שבמקום לראות אצל המורה את הרצון ללמד, מסתכל בצורה ילדותית על כל המערכת כריבוי חוקים ומגבלות שצריך להסתדר איתם ומתעלם מהאישיות של המורה שמנסה לפנות אליו וללמד אותו. האדם הפריד את הכוחות השונים של הטבע לאילנים שונים ורבים, אל המים, אל המלחמה, אל השמש – לכל תופעה אל משלה. כך נולדה האלילות, כשיח בוסרי ראשוני של האדם עם אלקים והופעתו בטבע.

המהפכה הגדולה הגיעה מיוון העתיקה. היוונים, שעסקו במדע ובפילוסופיה, החלו לחקור את הטבע ללא פחד. הם חזו תופעות טבע, הבינו את חוקיהן, וכך תחושת התלות והפחד פינתה את מקומה לסקרנות ואף לתחושת שליטה. התפיסה הזו, הובילה לכך שיש לאדם הבנה בטבע וממילא באלקים. האלים באולימפוס הפכו לדמויות אנושיות – עם יצרים, קנאה ותככים. היוונים השתעשעו בסיפורי מלחמות האלים, ובכך רוקנו אותם מתוכן. המהפכה היוונית שינתה מן היסוד את תפיסת העולם הרוחנית: במקום לראות באלים כוחות חיים אלקיים שמניעים את הטבע ומחייבים יראה ועבודת קודש, החל האדם להסביר את העולם באמצעות היגיון ומדע. בכך ניטל מהאלים תפקידם המרכזי, והאנושות נותרה עם שתי אפשרויות בעייתיות – או כפירה גמורה באלילים שביטאו את תפיסת האלקות, או המשך קיומם כדמויות תרבותיות וסמליות, שלא עומדות עוד במרכז של אמונה חיה. בעצם, היוונים חשבו שהאדם האמין באלים דמיוניים, סתם הפחיד את עצמו, ולא פיתח שום קשר עם אלקים.

על רקע הריק הזה, צמחה הנצרות עם צורת תקשורת חדשה. היא לא ביקשה להחזיר את דמות האלים המפחידים שקדמו ליוונים, היא החליטה לפנות אל אלקים ככזה שרוצה לתקשר עם האדם. מתוך הרצון לקשר, אלקים נתפס כאנושי, רחמן, ומזדהה עם מצוקותיו ויצריו של האדם הקטן. תפיסת המציאות הקשה גרמה לאדם לרצות אל ש"יורד" אליו בדמות אדם ומזדהה עם סבלו. ההזדהות של אלקים יצרה את התפיסה שהאדם הוא יצור מסכן, שכל קיומו מבוסס

על חיפוש חמלה על חטאיו והתנצלות על יצריו. כאשר היצרים נתפסים כמצוקה שיש לרחם עליה ולא ככוחות חיים שיש לנהל, נוצרת חברה שמקדשת קבלה והזדהות. בעקבות התפיסה הנוצרית של הקשר עם אלקים, התפתחה תרבות בה האל חדל מלהיות מלך ודיין, והפך למלווה רגשי שתפקידו לאשר את תחושות האדם ולחזק את דימויו העצמי. במקום שהאדם יעבוד את האל, מצופה מהאל "לעבוד" עבור צרכיו הנפשיים של האדם – ובכך הוא מצטמצם למשרת רגשי של הבריא.

שלב שני: מהפכת האיסלאם – האל כל-יכול

האיסלאם הופיע על רקע שתי התפיסות הללו וראה בשתייהן קשר מעוות עם אלקים. הוא ראה לעג וזלזול בכוחו של האל בתרבות היוונית, וראה הקטנה נוראית של האל בתפיסה הנוצרית את האלקים בדמות אדם. בתגובה, האיסלאם הציג מהפכה אדירה: אלוקים הוא חזק, מוחלט ובלתי נתפס. כל הטבע, כל המציאות הגשמית, כל מה שאנו רואים וחווים – הוא כאין וכאפס לעומתו. המציאות כולה היא כמעט דמיון חולף ביחס לאמת האחת והיחידה: קיומו של אלוקים הכל-יכול.

מכאן נובעת עוצמתה של האמונה האסלאמית. האמונה באלוים כל-יכול משמעותה שהאמונה באל יותר מציאותית מהמציאות עצמה. זוהי האמת המוחלטת, והיא נחשבת לאמונה האמיתית ביותר מכיוון שהיא אינה מנסה להאניש את האל או להגביל אותו בשום צורה. היא רק מגדילה אותו עד אינסוף, עד שהאדם והעולם מתגמדים לחלוטין. כיוון שהאמונה הזו נתפסת כאמת היחידה והמוחלטת, היא בהכרח מחייבת.

החויב אינו נובע רק מנכונותה, אלא מציווי אלוהי ישיר: אלוקים עצמו רוצה שהאנושות כולה תקבל על עצמה את האמת הזו. זו הסיבה, שלא קמה דת גדולה ומשמעותית אחרי האיסלאם, לא היתה הבנה חדשה של האמונה – כי האיסלם מייצג את שיא ההפשטה בקשר עם ה', את התפיסה שהכי פחות "הגשימה" והאנישה את האלוקות.

השלכה ישירה של תפיסה זו היא חלוקת העולם לשניים: אלו שמאמינים, משלימים ונכנעים לאלוקים (מוסלמים, מלשון "השלמה"), ואלו שלא. הג'האד, מלחמת הקודש, אינו רק מלחמה פוליטית אלא ביטוי עמוק של האמונה. הוא נועד להביא את האנושות כולה למצב הטבעי והאמיתי היחיד – כניעה מוחלטת בפני אלוים. המילה "איסלאם" עצמה משמעותה "השלם!", "היכנע!". האכזריות והכוחנות, שמאפיינות את הג'האד, הן ביטוי לרצון להמחיש עד כמה הכניעה צריכה להיות טוטאלית וללא תנאים. באותו אופן, גם תרבות החנופה וההתרפסות כלפי בעלי שררה בעולם המוסלמי ובעיקר כלפי אלקים היא ביטוי נוסף של אותו עיקרון – הבעת כניעה מוחלטת.

שלב שלישי: התיקון היהודי – לא כניעה, אלא קשר

תפיסת האמונה היהודית מציעה תיקון עמוק. במבט ראשון, היהדות קרובה מאוד לתפיסת האיסלאם ברצונה העז לא להגביל או להגשים את האלויות. הרמב"ם, לדוגמה, שלל כל תואר גשמי מה', בדומה – להבדיל – לתפיסה האסלאמית. אך כאן בדיוק טמונה נקודת המחלוקת והתיקון: היהדות טוענת שהאיסלאם, בלהט שלו להגדיל את אלקים, דווקא כן הגביל והגדיר אותו – הוא הגדיר את אלוים כמי שכל מהותו היא הרצון שיכנעו בפניו.

התפיסה היהודית שונה בתכלית. היא בנויה על כך שאין לנו, כבני אדם, שום יכולת או זכות להגדיר את מהותו של ה'. ה' הוא אינסופי ובלתי מוגדר. אם כך, מדוע נתנו התורה והמצוות? בגלל הרצון שלנו. אנחנו עם ישראל רצינו ורוצים שה' יתגלה אלינו ויהיה לנו קשר קרוב איתו. וה', מצדו, נענה לרצון הזה. כלומר, התורה והמצוות אינן מגדירות את ה' בעצמו, אלא מגדירות את צורת הקשר בינינו לביןו – קשר שהוא עצמו הסכים לו מתוך היענות לרצוננו.

זו המשמעות העמוקה של "נעשה ונשמע" לפני מתן תורה. עם ישראל הכריז על רצונו הפעיל בקשר "נעשה ונשמע" ורק אז ה' התגלה וציווה. הוא רוצה ומצווה אותנו לא כי טבעו הוא להיות "מצוה", אלא כי הוא נענה לרצוננו בקשר ונותן לנו את הכלים לממש אותו.

ההשלכות במציאות: מלחמת הקודש מול לימוד התורה

ההבדל העצום הזה בתפיסת האמונה בא לידי ביטוי מוחשי במציאות ימינו. ניקח לדוגמה את איראן, המנהיגה כיום את האיסלאם הרדיקלי. מנהיגיה הרוחניים עוסקים בעיקר בטיפול הצבא, בחשיבות המלחמה ובפיתוח נשק. המלחמה והכוח הם העיסוק המרכזי, כי הם הביטוי המעשי של הכנעת העולם בפני אללה.

לעומת זאת, אצלנו, מנהיגי היהדות עסוקים בעיקר בתורה – בניסיון מתמיד להקשיב ולהבין מה ה' רוצה מאיתנו דרך התורה שנתן לנו. הם לא עסוקים בהשלטה של אמונתם, בוודאי לא בכח. הוויכוח על "חוק הגיוס" אינו ויכוח פוליטי גרידא, אלא ביטוי עמוק לתפיסה זו. הרצון הוא למעט ככל האפשר את העיסוק במלחמה (שהיא הכרח המציאות) ולהגדיל ככל האפשר את לימוד התורה – העיסוק ברצון ה' – בקשר איתו.

אמונה זו של האיסלאם בכוח ובכניעה המוחלטת מסבירה גם את תפיסת המציאות שלהם. כאשר הם מפסידים בקרב, זהו לא הפסד אמיתי. בעיניהם, הניצחון הצבאי של הכופרים הוא "דמיון", אשליה חולפת, כי המציאות האמיתית היחידה היא כוחו של אלקים והמאמינים בו. לכן, לשקר לציבור ולספר על ניצחונות מדומיינים אינו נחשב "שקר", אלא "הסברה נכונה" – חיזוק האמונה באמת המוחלטת ודחיית האשליה של המציאות הנראית לעין.

בסופו של דבר, מה שמכריע באמת הוא אופי הקשר עם ה'. לא הכניעה העיוורת ולא החנופה מתוך פחד הם שמקרבים את האדם, אלא הרצון הפנימי, הבחירה, והאמירה "נעשה ונשמע" – מתוך אהבה והתמסרות. כשאדם באמת רוצה את הקשר הזה, ה' נענה לו. כל הניסים שה' עשה במלחמה האחרונה ועושה כל העת, הם הדרך של ה' להראות את שמחתו בכך שאנחנו בוחרים בקשר איתו באמת. ה' אוהב את הרצון הזה ומתגלה דרכו.

אם כאשר אנחנו מנצחים, אנחנו טוענים שהניצחון הוא לא בעזרת ה', אלא נצחון שלנו בזכות שאנחנו חכמים וגבורים, מאמיני האיסלם ימשיכו לחשוב שבעצם אנחנו נלחמים נגד אלקים. אלקים בודאי יותר חזק וכל חכמה לא תופסת

אצלו מקום, ולכן כל ניצחון כנגדו הוא זמני וחולף, ויבוא היום שהוא ינצח וכולם יכנעו בפניו.

כדי שמאמיני האיסלם יפסיקו לראות בנו אויב מוחלט של אלקים וממילא שלהם, ויעזבו את הלהט להלחם בנו, הם צריכים להרגיש שאלקים נמצא בצד שלנו ולא בצד שלהם. הדבר הזה אפשרי רק אם נתלה את הניצחון שלנו בעזרת ה'. העזרה של ה' היא לא הענות לחנופה או עזרה למי שמכניע את העולם תחת אמונת המאמינים באלקים - כמו בתפיסת האיסלאם. העזרה באה מהרצון של ה' לעזור למי שרוצה לגלות בעולם שה' רוצה ונענה לאלו שרוצים את הקשר איתו.

נסי ה' צריכים להביא אותנו יותר ויותר להכרה שאנחנו רוצים את הקשר עם ה', אמירת נעשה ונשמע צריכה להמשיך כל הזמן, וביתר שאת, היא מה שה' הכי אוהב אצלנו. זו גם הסיבה שהתואר הכי חשוב של המשיח לו אנו מצפים הוא 'עבד' - "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד".

נהלך ברגש

על קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי.
'לכל אחד יש גילוי אלוקות בתוך נפשו וכל אחד יכול לגלות אותו'.

הכל בהסבר מפורט עם משלים מפורטים
בהתאם לדורנו.

ניתן לרכוש בטלפון 058-5277247 ובאתר
שיבת 'עוד יוסף חי'.

ה' ועם ישראל – אב ובן, מלך ועבדים או איש ואשה?

ביום ראשון כג באב, השיעור השבועי עסק בשער הכוונות לראש השנה, בהקשר לסוד הנסירה. השיעור עצמו (מלבד הקטע שלפניכם) יתפרסם בעז"ה (בצורה מעובדת) בחוברת "קול דודי דופק" חלק ב'. קטע זה אפשר לומר שהוא השלמה לנאמר ב"קול דודי דופק" חלק א', במאמר "הקדמה למהלך חגי תשרי" (בעמ' 8). והוא עוסק בשאלה מתי משתמשים במשל של איש ואשה ומתי במשל של מלך ועבדים או אב ובנים.

כאשר התורה מדברת על מערכת היחסים בינינו לבין הקב"ה היא מדמה זאת לקשר שבין אבא לבנים, או לקשר שבין מלך לעבדים, אבל לא מצאנו בתורה דימוי לקשר בין איש לאשה. רק משלמה המלך והלאה מצאנו דימוי כזה.

כאשר ה' מדבר על הקשר בינינו הוא מדמה עצמו לאבא או למלך ואותנו לבנים או עבדים. אך אח"כ בנ"ך ובתושבע"פ, ככל שהדימוי הוא יותר מצידינו, כך יותר מדמים את זה לקשר שבין איש לאישה.

הסיבה היא שהקב"ה מסתכל עלינו כחלק ממנו לגמרי, כולנו אחד ממש שהתחלק לשניים – לכן מדובר ביחסים של אבא ובן, שהבן הוא לגמרי חלק מהאבא. אך אנחנו מסתכלים על עצמינו כנפרדים לגמרי מה' ואנחנו רוצים להתחבר – לכן מדובר ביחסים שבין איש ואשה, שהם שניים שרוצים להתחבר.

לכן בחכמת הקבלה (שנכתבה עוד יותר מאוחר מהנ"ך ומחז"ל) הדימוי העיקרי הוא הדימוי של איש ואשה. כמעט אפשר לומר שזה הדימוי היחיד, וכל שאר הדימויים הם יחסית חלשים לדימוי הזה.

אך החסידות חזרה אחורה לדבר על משל של אבא ובן ומלך ועבדים. הטעם לכך הוא שהיחסים בין איש ואשה אם לא מתייחסים אליהם רק כמשל אז הם משל

לא מוצלח. הקשר בין איש ואישה הוא מבחירה, אז אפשר שיהיה מוצלח ואפשר שלא יהיה מוצלח. וכדי שיהיה מוצלח זה רק אם יהיה משל ונמשל.

אם איש ואשה ינסו לחיות כאילו הם לא משל לקב"ה, אז אפילו כאיש ואשה הם לא יצליחו לחיות, "זכו שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתן", אם אין שכינה ביניהם - אם הם לא משל לקב"ה - אזי "אש אוכלתן", אם לא מסתכלים על הקשר ביניהם כמו משל לקב"ה אז הקשר אפילו לא מתחיל, זה סתם קשר של בהמות. הרי גם אצל בהמות יש קשר בין זכר לנקבה. לכן אם תגיד בצורה קיצונית שהקשר בין איש ואשה הוא המשל - בסוף גם משל לא יהיה לך. כי עשית את זה בפני עצמו, זה לא משל לנמשל.

לכן בחסידות כדי להשתמש במשל של איש ואישה משתמשים קודם כל במשל של רב ותלמיד ורק אז, כשהקשר נראה מתוקן, אפשר אח"כ להבין את המשל של איש ואישה.

באופן פשוט היחסים בין רב לתלמיד הם בכלל לא קשר אלא סתם העברת ידע, וכשהפכו את הרב ותלמיד לרבי וחסידים, בעצם הפכו את היחסים ביניהם להיות דומים ליחסים בין איש ואישה, וכך ממילא אפשר היה להבין איך נראה באמת קשר אמיתי בין איש לאישה.

שאלה: אם עכשיו המשל של רבי וחסידים הוא כ"כ טוב אז למה צריך שוב לחזור למשל של איש ואישה? תשובה: זה מי שאנחנו, אנחנו כמו אישה לקב"ה. בסוף גם כאשר מביאים משל של רב ותלמיד מסבירים שזהו רק הארה חיצונית ואיש ואישה זה פנימיות. שהקשר בין איש ואישה יכול להוליד והקשר בין רבי וחסידים לא.

וגילו ברעדה

ביום רביעי ג' אלול, הרב לימד בישיבה ביצהר את חלקו הראשון של המאמר בלקוטי תורה ד"ה שוש אשיש (את חלקו השני למדו בשבוע שאח"כ, בכפר חב"ד). את חלקו העיקרי של השיעור הכנסנו לחוברת "קול דודי דופק" חלק ב'. מגישים לנפיקם קטע מסויים מתחילת השיעור, בתוספת חשובה של ווארט קצר ממוצאי יוה"כ תשפ"ד.

בלקוטי תורה ד"ה שוש אשיש, כותב אדה"ז "הנה ההפרש שבין שמחה לגילה הוא כי השמחה נקרא בהגלות נגלות השמחה מבחוץ והיא בחינת חג הסוכות זמן שמחתנו, וגילה נקרא כשהשמחה עדיין בפנימית הלב ולא באה לידי גילוי בחיצוניות. וכמ"ש 'וגילו ברעדה', שרעדה תכסה את השמחה, שלא תהא נראית ונגלית בחוץ, רק תוכו רצוף השמחה, ובהתגלות נראית ונגלית בחינת רעדה והוא בחי' ר"ה וכמשי"ת".

ניתן לזה דוגמא פשוטה מהחיים שלנו: מתי רואים שהאדם שרוי ב"גילו ברעדה" למרות שיש לו שמחה? בחתונה! המעמד של החופה הוא מעמד שיש בו יראה ומתח מסוים. בני זוג מתחתנים, לא יודעים מה ילד יום. מתפללים, מקווים. יש גילה, יש שמחה, אבל הביטוי הוא דווקא של יראה, והשמחה נמצאת בפנים. מקווים שזה ילך טוב.

אם היו עושים בחתונה רק את החלק הזה. היו מזמינים הרבה אנשים והיו עושים רק את החלק של החופה – אזי מרוב שהגילה היתה מכוסה ברעדה היה זה נראה כמו רעדה רגילה. אך אחרי זה רוצים להגיד "מה פתאום? היה פה גם שמחה!" אז עושים שמח. באמת גם בתוך החופה היתה גילה, אלא שהיא היתה רק בפנים אך בחוץ היתה רעדה, ואח"כ מוציאים את השמחה החוצה ואז היא מתגלית.

לפעמים יש אנשים שאצלם ראש השנה הוא כאילו עומד בפני עצמו, ואז באמת נראה ככה שיש גילה שמכוסה ברעדה והם לא יוצאים מזה. אבל במוצאי יום

כיפור אומרים "לך אכול בשמחה לחמך"³ כי בפנים הייתה גילה בתוך הרעדה. אם אתה לא מוציא החוצה, הרעדה 'חונקת' את הגילה.

יש שמחה מיוחדת להיות במוצאי יום הכיפורים, שמחה וטוב לבב. והרבה פעמים יהודי בראש השנה ובעשרת ימי תשובה, אולי גם באלול, כל אחד לפי עניינו שהוא בונה על כך שבמוצאי יום כיפור תהיה הרבה שמחה. אבל אפשר להגיד שלא רק האדם ככה, אלא גם הקב"ה ככה. אם האדם חושב שהקב"ה לא כזה – זו באמת חוויה לא נעימה. אבל אם האדם חושב שגם הקב"ה ככה, שהוא בונה על כך שמיד אחרי ראש השנה ויום הכיפורים יהיה גם סוכות ושמחת תורה, וכל זה חלק מעניין שלם, אז באמת יש תוספת גדולה של שמחה גם אצלנו. גם הוא לא רוצה רק דינים.

עלון מעמקים מופץ בכל שבוע ברחבי הארץ

בעלון מובאים שיעוריו של הרב יצחק שפירא המבארים את פרשיות השבוע ומאמרים חשובים בעבודת ה' בצורה עמוקה ובהירה החודרת למעמקי הנפש

רוצה להיות שותף בהפצת העלון, ובחיבור של רבים לעומק של התורה?

חייג עכשיו 058-6305341 - מאיר, או 0537246111 - יוסף

³ ראה קהלת רבה ט ז. וברמ"א באו"ח סימן תרכד.

שו"ת בעבודת ה' בישיבת דורשי יחודך

שאלה: אני רוצה להיות קשור לה', או לצדיק, אבל אני מפחד שזה יחייב אותי ואני לא אוכל ליהנות מאיזה טילון...

תשובה: פתחו את התניא בפרק כח "ונודע דרך הנלחמים וכן הנאבקים יחד, כשאחד מתגבר אזי השני מתאמץ להתגבר ג"כ בכל מאמצי כחו. ולכן כשנפש האלהית מתאמצת ומתגברת להתפלל אזי גם הקליפה מתגברת כנגדה לבלבלה ולהפילה במחשבה זרה שלה". ברגע שהאדם חושב איך להיות צדיק – מיד הנפש הבהמית אומרת לו: רגע, רגע, תעשה חשבון מה זה אומר. האדם עושה את החשבון הזה, ומיד מגיע למחשבה מאד 'משכילה', החלטה מושכלת, שזה לא משתלם ולא כדאי. אף על פי שעכשיו בא לי ללכת על זה – לא כדאי שבכלל יבוא לי ללכת על זה, כי אם אני אלק על זה אצטרך לוותר על כל הנפש הבהמית, וחבל על כל מה שאפשר להרויח ממנה... ולכן הוא מקבל מיד 'החלטה טובה' כביכול – שלא להיות צדיק אפילו שעה אחת.... זה מה שאומר אדמו"ר הזקן – כן דרך הנלחמים.

אז מה האדם כן צריך לחשוב לפי אדמו"ר הזקן? נמשיך לקרוא בתניא "ולא כטעות העולם שטועים להוכיח מנפילת המחשבה זרה מכלל שאין תפלתם כלום, שאילו התפלל כראוי ונכון לא היו נופלים לו מחשבות זרות. והאמת היה כדבריהם אם היתה נפש אחת לבדה היא המתפללת והיא המחשבת ומהרהרת המחשבות זרות. אבל באמת לאמתו הן שתי נפשות הנלחמו' זו עם זו במוחו של אדם, כל אחת חפצה ורצונה למשול בו ולהיות המוח ממולא ממנה לבדה. וכל הרהורי תורה ויראת שמים מנפש האלהית, וכל מילי דעלמא מנפש הבהמית רק שהאלהית מלובשת בה. והוא כמשל אדם המתפלל בכוונה ועומד לנגדו גוי רשע ומשיח ומדבר עמו כדי לבלבלו, שזאת עצתו בודאי לא להשיב לו מטוב ועד רע, ולעשות עצמו כחרש לא ישמע, ולקיים מה שכתוב: 'אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה', כך אל ישיב

מאומה ושום טענה ומענה נגד המחשבה זרה, כי המתאבק עם מנול מתנול גם כן. רק יעשה עצמו כלא יודע ולא שומע ההרהורים שנפלו לו, ויסירם מדעתו, ויוסיף אמץ בכח כונתו".

כלומר: אדם רוצה להיות צדיק – והוא בדרך כלל חושב: או שאהיה צדיק או שאהיה רשע. אז הוא אומר – לא כדאי להיות צדיק, כי הרבה דברים לא אוכל לעשות וזה לא משתלם. אדמו"ר הזקן עונה – אתה לא תהיה צדיק, אתה תהיה חצי צדיק. נפש אחת תהיה צדיקה ונפש אחרת תישאר בהמית. אתה רוצה עכשיו להיות צדיק? אז עכשיו הנפש הזו תנצח את הנפש השניה, כי היא הולכת חזק. אתה דואג שזה פתאום יחייב אותך? אל תדאג – הנפש הבהמית זה מישהו אחר והוא גם יעשה את תפקידו...

עד כאן זה נשמע כמו לומר "אשוב ואחטא", שוב – אדם צריך לשים לב שיש בתוכו תאומים שמתרוצצים בקרבו, אחד אומר לו – כדאי להיות צדיק, ובאמת כיף להיות צדיק. והשני אומר לו – באמת כיף להיות רשע. אבל אם הוא חושב שצריך להיות או צדיק או רשע – אז הוא חושב שבאמת כיף להיות רשע אבל צריך להיות צדיק. אם זה שנים – אחד באמת כיף לו להיות צדיק ואחד באמת כיף לו להיות רשע.

שאלה: צריך להסתכל על עצמי מהצד?

תשובה: כן, בהמה לא מסתכלת על עצמה, מי שרוצה לעבוד – מסתכל על עצמו. אדם מסתכל על עצמו מהצד, אדם מודע לזה שהוא חי.

שוב – יש כאן שנים – אחד כיף לו להיות צדיק, והשני כיף לו להיות רשע. זה לא שיש אחד – וכיף להיות רשע וצריך להיות צדיק. שניהם כיף. כשאתה מסתכל על עצמך בתור אחד – אתה שואל את עצמך – מי באמת אני, מה מושך אותי הכי חזק?, אני מזוהה יותר עם הנפש הבהמית. אבל באמת יש אישיות שלמה שרוצה להיות צדיק ואישיות שלמה שרוצה להיות רשע. הטריק של יצר הרע הוא להגיד שאתה אחד.

היה אחד שהגיע ל'בית ישראל' מגור, בדרך כלל היה מגיע אליו עם כל ה'לבושים', ופעם אחת הגיע בלי ה'לבושים'. שאל אותו הבית ישראל: מה קרה? והוא ענה: החלטתי להיות אמיתי, כיון שבדרך כלל אני בלי ה'לבושים' – לא רציתי שכשאני מגיע לרבי אני אהיה שונה מאיך שאני הולך ברחוב. אמר לו הבית ישראל: אני חשבתי שאצלי זה אמיתי, ושם אתה עושה הצגות... אותו דבר כאן – אנחנו חושבים שאדמו"ר הזקן ממליץ לנו לעשות טריק. אבל זה לא נכון – באמת זה ככה, והיצר הרע הוא זה שעושה טריק ומנסה לבלבל אותך, ואתה מאמין לו עד כדי כך שאתה חושב שאדמו"ר הזקן עושה לך טריק... .

אחרי שאנחנו שמים לב שיש לנו שנים, אומר אדמו"ר הזקן – אם תשים לב טוב, תראה שבאמת אחד מהם זה מי שאתה באמת, ואחד הוא משהו חיצוני. מי באמת אתה? אם באמת יש לך שנים – אז באמת באמת אתה צדיק. ומי זה השני? גוי, גוי שעומד מולך ומתחיל לבלבל לך את המוח. זה באמת מה שקורה.

שוב – בהתחלה אתה חושב בטעות שאתה אחד, ואז מתברר שאתה באמת רוצה להיות רשע, שבאמת זה התענוג שלך אלא שאתה צריך להיות צדיק. אומר אדמו"ר הזקן – אתם שנים – נפש אלקית ונפש בהמית. ואז אתה מתקדם עוד קצת, ופתאום מתברר לך שיש נפש אלקית שמתפללת, ויש איזה גוי שהוא הנפש הבהמית, וזה לא אתה בכלל. כלומר: כמו שבהתחלה הרגשת שאתה בעצם בן אדם אחד, ומי זה? זה שאוהב תאוות וזהו, אבל אין לו ברירה – הוא צריך להיות צדיק, אבל באמת הוא אחד שאוהב תאוות – בסוף זה התהפך: אתה אדם אחד – הכי בא לי להיות צדיק, אבל יש בתוכי איזה "צריך", יש איזה גוי שצריך כל הזמן להגיד "כדאי לך, כדאי לך", מציק לך, בסדר, הוא יצא ידי חובה...

שוב – האדם באמת רוצה להיות צדיק – כלומר: הוא רוצה מאד להיות קשור לקב"ה, ובאמת הוא רוצה את זה לגמרי. וזה שיש משהו אחד בתוכו שרוצה הפוך – נכון, כי יש שנים. אבל מי אני? אני ההוא, לא ההוא. הבהמית זה הגוי.

שאלה: אבל בעמוד הבא אדמו"ר הזקן אומר שאתה עצמך זה הנפש הבהמית! כך כתוב בפרק כט: "צריך... לקבוע עתים להשפיל עצמו, להיות נבזה בעיניו נמאס, ככתוב: 'לב נשבר', 'רוח נשברה', היא הסטרא אחרא, שהיא היא האדם

עצמו בבינונים, שנפש החיונית המחיה את הגוף היא בתקפה כתולדתה בלב, נמצא היא היא האדם עצמו. ועל נפש האלהית שבו נאמר: 'נשמה שנתת בי טהורה היא', 'שנתת בי' דיקא, מכלל שהאדם עצמו איננו הנשמה הטהורה. כי אם בצדיקים... אבל בבינוני, מאחר שמהותה ועצמותה של נפש החיונית הבהמית שמסטרא אחרא, המלבשת בדמו ובשרו, לא נהפך לטוב, הרי היא היא האדם עצמו. ואם כן הוא רחוק מה' בתכלית הרחוק. שהרי כח המתאווה שבנפשו הבהמית יכול גם כן להתאוות לדברים האסורים שהם נגד רצונו יתברך, אף שאינו מתאוה לעשותם בפעל ממש חס ושלום, רק שאינם מאוסים אצלו באמת כבצדיקים, כמו שנתבאר לעיל".

תשובה: בהמשך הפרק שם כתוב (כחלק מה"לקבוע עתים להשפיל עצמו") "וגם ירעים עליה בקול רעש ורגז להשפילה, כמאמר רז"ל: 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר: רגזו וגו', דהינו לרגז על נפש הבהמית, שהיא יצרו הרע, בקול רעש ורגז במחשבתו לומר לו: אתה רע ורשע ומשקץ ומתעב ומנוול וכו', ככל השמות שקראו לו חכמינו ז"ל באמת". ורואים שצריך להתייחס לנפש הבהמית כ"אתה", כמישהו נפרד ממני. אלא שזה תלוי מה אני עושה, אם אני בתאוות – אני הנפש הבהמית, ואם אני מחליט שמגעיל אותי להיות בתאוות – אז אני באלקית.

שוב – אם אני צריך להכריע באמת מה כיף לי בחיים – אני אכריע שאני הנפש בהמית. אבל אם אני אצייר שיש שנים – תדע שהנפש האלוקית זה אתה, והנפש הבהמית זה בעל כרחך.

אתם טוענים שמושך אתכם להיות גם ככה וגם ככה, אבל אדמו"ר הזקן אומר שזה לא נכון. מעניין אותך להתפלל עד הסוף, ולאכול עד הסוף, וזה לא מסתדר ביחד. כשהתפללת – רצית להתפלל בצורה שלא יעניין אותך האוכל. אבל הנפש הבהמית מאד אוהבת להגיד שבסך הכל אני מורכב... כיף לי גם זה וגם זה... היא מושכת אותי לגמרי כי היא אומרת שהנפש האלקית היא גם בהמית.

בשכל – יש כאן שנים שנלחמים עד הסוף, שני מלכים. במידות – זה שני שופטים. ועל זה כבר דיברנו פעם (בשיעורים על פרק ט בתניא).

שאלה: איך אני יכול לעשות משהו כשאני יודע שעוד רבע שעה אהיה

אחרת?

תשובה: בתאוות אתה כל הזמן עושה ככה, אתה אוכל גלידה ונהנה ממנה עכשיו. לא חושב על עוד רבע שעה. אז כמו שבגלידה אתה לא חושב על אחר כך – גם כשאתה מתפלל אל תחשוב שזה בגלל שאחר כך תתפלל. עכשיו זה כיף.

שאלה: בגלידה אני לא חושב על אח"כ כי אני באמת מרגיש שזה כיף, אבל זה שהתפילה זה כיף, את זה מספרים לי...

תשובה: אני לא מאמין לך! בכלל אין לך כיף בתפילה? לא מאמין. אין לך שום כיף להיות צדיק?

נכון, גלידה מרגישים בפה, כי זה גוף. אבל בסוף, גם כשאתה אוכל גלידה – מעצבן אותך שזה עושה אותך רשע. כשאתה אוכל גלידה זה מעצבן אותך שאתה חושב שלא תהיה צדיק...

מי שמשמין מ'אמן יהא שמיה רבה' (ראה בלוח היום-יום לטו תמוז) – כבר במצב שגם הנפש הבהמית רוצה 'אמן יהא שמיה רבה'. אבל זה שאתה לא משמין, זה לא אומר שהנפש האלוקית לא רוצה את זה, אלא רק שיש עדיין נפש בהמית שמפריעה. הנפש האלוקית תמיד רוצה את זה.

רוצה לשמוע
שיעורים נוספים?

נהנית?

לשמיעת שיעורי הרב במגוון נושאים:

חסידות, כתבי האר"י, פרשת השבוע, תורת הנפש, עבודת ה' ועוד

חייג לקול הלשון 073-371-8149

"במוצאי מנוחה קידמנוך תחילה"

**שיעור הכנה לסליחות
יתקיים בעז"ה במוצאי שבת**

בשעה 23:00

**בבית הכנסת "הקלויז"
רחוב בעל השאילתות 15.**

בעז"ה שידור חי בקישור הרגיל

ובמספר 0733718149